

SELETUSKIRI

maeluministri määruse „Maaeluministri 9. juuni 2016. a määruse nr 38 „Tootjaorganisatsiooni ja tootjaorganisatsioonide liidu tunnustamine“ muutmise“ eelnõu juurde

1. Sissejuhatus

Maaeluministri määrus „Maaeluministri 9. juuni 2016. a määruse nr 38 „Tootjaorganisatsiooni ja tootjaorganisatsioonide liidu tunnustamine“ muutmise“ (edaspidi *eelnõu*) kehtestatakse Euroopa Liidu ühise põllumajanduspoliitika rakendamise seaduse § 38 lõike 4 alusel.

Maaeluministri 9. juuni 2016. a määruses nr 38 „Tootjaorganisatsiooni ja tootjaorganisatsioonide liidu tunnustamine“ (edaspidi *määrus*) tehakse vajalikud muudatused, et määrata erinevates sektorites kindlaks tunnustamist taotlevate tootjaorganisatsioonide turustatava toodangu minimaalsed väärtused ja minimaalne sõltumatute liikmete arv. Samuti muudetakse määrust elektroonilisele taotlemisele ülemineku tõttu. Nii nagu puu- ja köögiviljasektoris ning muus põllumajandussektoris võib edaspidi olla ka piima- ja piimatootesektoris tootjaorganisatsiooni tunnustamise taotlejaks üksnes tulundusühistu. Samuti võib edaspidi tootjaorganisatsiooni tunnustamist taotleda Euroopa Liidu Nõukogu määruse (EÜ) nr 1435/2003 „Euroopa ühistu (SCE) põhikirja kohta“ rakendamise seaduses (edaspidi *SCEPS*) sätestatud Eestis asuv Euroopa ühistu.

Euroopa Liidus (edaspidi *EL*) on tunnustatud tootjaorganisatsioone kokku üle 3500, millest enam kui pooled tegutsevad puu- ja köögiviljasektoris. Vaid kolmes liikmesriigis – Eestis, Leedus ja Luksemburgis – ei ole praeguse seisuga mitte ühtegi tootjaorganisatsiooni. Tootjaorganisatsiooni peamine eesmärk on tugevdada põllumajandustootjate positsiooni tarneahelas. Kuulumine tootjaorganisatsiooni aitab põllumajandustootjatel vähendada tehingukulusid ning teha koostööd teiste põllumajandustootjatega oma toodete töötlemisel ja turustamisel. Tunnustatud tootjaorganisatsioonis on põllumajandustootjatel parem ühine läbirääkimispositsioon, võimaldades näiteks koondada tarneid, parandada turustamist, pakkuda liikmetele tehnilist ja logistilist tuge, aidata kvaliteedijuhtimisega, soodustada teadmussiiret. Oluliseks eeliseks saab pidada ka erandeid konkurentsireeglitest – tunnustatud tootjaorganisatsioon võib oma liikmete nimel kavandada nende kogutoodangu või selle osa tootmist, optimeerida tootmiskulusid, viia põllumajandustooteid turule ja pidada läbirääkimisi põllumajandustoodete tarnelepingute üle.

Viimastel aastatel on Eestis põllumajanduses tegutsevate tulundusühistute arv kasvanud, mis näitab, et põllumajandustootjate koondumine muutub järjest aktuaalsemaks ja ka põllumajandustootjad on avatumad võimalusele kuuluda mõnda põllumajandusühistusse. Kuna enamik põllumajandusühistutest on siiski vähese turujõu ja läbirääkimispositsiooniga (60% ühistutest on vaid kuni viieliikmelised ning 82%-l ühistutest jääb müügitulu alla kahe miljoni euro) võrreldes teiste tarneahela osalistega, siis on üheks võimaluseks tugevdada oma positsiooni tarneahelas põllumajandustootjate koondumine. Eeltoodust tulenevalt tehakse eelnõuga muudatused, mis aitavad kaasa tulundusühistute tunnustamisele tootjaorganisatsioonina, et suurendada nende turujõudu ja tekiks võimalus saada erandeid konkurentsireeglitest.

Eelnõu valmistasid ette ja seletuskirja koostasid Maaeluministeeriumi põllumajanduspoliitika osakonna nõunik Ragne Lökk (625 6148; ragne.lokk@agri.ee) ning sama osakonna valdkonnajuht Janeli Tikk (625 6299, janeli.tikk@agri.ee). Juriidilise ekspertiisi eelnõule on teinud Maaeluministeeriumi õigusosakonna nõunik Kadri Jänes (625 6539; kadri.janes@agri.ee) ning keeleliselt on eelnõu toimetanud sama osakonna peaspetsialistid Laura Ojava (625 6523; laura.ojava@agri.ee) ja Leeni Kohal (625 6165; leeni.kohal@agri.ee).

2. Eelnõu sisu ja võrdlev analüüs

Eelnõu punktidega 1 (määruse § 2 lõike 1 punkt 1), 2 ja 3 kehtestatakse tunnustamist taotlevale puu- ja köögiviljasektori ning muu põllumajandussektori tootjaorganisatsioonile turustatava toodangu miinimumväärtused. Muu põllumajandussektori all on mõeldud kartuli-, teravilja-, sealih- ja veiseliha- ning lamba- ja kitselihasektorit ning kõiki ülejäänuid EL-i toimumise lepingu I lisas loetletud tooteid, v.a kalapüügi- ja vesiviljelustooted. Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) nr 1308/2013¹ artikli 154 lõike 1 punkti b kohaselt kehtestab turustatava toodangu miinimumkoguse või -väärtuse liikmesriik.

Kuna Eestis on nii ühistuline tegevus kui ka põllumajanduses tegutsevate tulundusühistute müügitulud puu- ja köögiviljasektoris ning muus põllumajandussektoris väga erinevad, siis lähtuti turustatava toodangu miinimumväärtuste kehtestamisel iga sektori hetkeolukorrast ning seetõttu on tunnustamist taotlevatele tootjaorganisatsioonidele kehtestatud sektorite kaupa erinevad miinimumväärtused. Kõige parem on põllumajandustootjate organiseeritus piimandussektoris. Teraviljasektoris tegutseb kõige rohkem ühistuid (ligikaudu 60), kellel on enamjaolt viis liiget ja kelle müügitulu kokku oli 2019. aastal üle 126 miljoni euro. Näiteks puu- ja köögiviljasektoris on ühistuid vaid seitse, nende müügitulu oli 2019. aastal 1,2 miljonit eurot. Seega on erinevates sektorites olukord erinev ja turustatavate koguste miinimumväärtuste kehtestamisel võeti arvesse sektorites valitsevat hetkeolukorda, ühistute arvu, müügitulu suurust ja võimalust põllumajandustootjate ühinemiseks erinevates sektorites.

Arvestades põllumajandussektori eripära, mis tähendab, et müügitulusid mõjutavad erinevad põllumajandustootjatest sõltumatud tegurid, nagu näiteks ebasoodsad ilmastikutingimused, hindade kõikumine, taime- ja loomahaigused, võetakse turustatava toodangu miinimumväärtuse arvutamisel arvesse tootjaorganisatsiooni tunnustamise taotluse esitamisele vahetult eelnenud kolme majandusaasta müügitulude keskmine väärtus. Kuna tootjaorganisatsioonina tunnustamine on ühistegevuse arengu kõrgeim tasand, siis kehtestatakse tootjaorganisatsioonina tunnustamiseks erinevates sektorites taotluse esitamisele vahetult eelnenud kolme majandusaasta müügitulude keskmine väärtus. Samas, kui saavutatakse määruses kehtestatud taotluse esitamisele vahetult eelnenud kolme majandusaasta müügitulude keskmine väärtus lühema aja jooksul, siis ka need tulundusühistud saavad tunnustamist taotleda, eeldusel, et nad on tegutsenud vähemalt ühe majandusaasta. Seega võetakse vähem kui kolm majandusaastat tegutsenud tulundusühistu puhul turustatava toodangu väärtuse arvutamisel arvesse tootjaorganisatsiooni tunnustamise taotluse esitamisele vahetult eelnenud ühe või kahe majandusaasta müügitulude keskmine väärtus.

Lisaks täiendatakse määruse § 2 lõikega 1¹, mille kohaselt võib lisaks määruse § 2 lõikes 1 nimetatud isikule, s.o tulundusühistule puu- ja köögiviljasektori ning muu põllumajandussektori tootjaorganisatsiooni tunnustamist taotleda SCEPS-is sätestatud Eestis asuv Euroopa ühistu (Societas Cooperativa Europaea) (edaspidi SCE), kes vastab määruse §-des 2 ja 4 sätestatud nõuetele, mis tähendab, et SCE peab täitma samamoodi tulundusühistule kõiki määruse §-des 2 ja 4 sätestatud nõudeid tootjaorganisatsiooni tunnustamise ja tunnustamise taotlemise kohta. SCE õiguslikku seisundit reguleerib SCEPS niivõrd, kuivõrd seda ei ole reguleeritud nõukogu määrusega (EÜ) nr 1435/2003². Siinkohal on oluline märkida, et kui SCE soovib taotleda enda tunnustamist tootjaorganisatsioonina käesoleva määruse alusel, peab ta olema kantud äriregistrisse, mille kohaselt on tema asukohaks registreeritud Eesti. Nõukogu määruse (EÜ) nr 1435/2003 artikli 1 lõike 3 kohaselt on SCE peamine eesmärk oma liikmete vajaduste rahuldamine või nende majandusliku ja sotsiaalse tegevuse arendamine, eelkõige sõlmides

¹ Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EL) nr 1308/2013, millega kehtestatakse põllumajandustoodete ühine turukorraldus ning millega tunnistatakse kehtetuks nõukogu määrused (EMÜ) nr 922/72, (EMÜ) nr 234/79, (EÜ) nr 1037/2001 ja (EÜ) nr 1234/2007 (ELT L 347, 20.12.2013, lk 671–854).

² Nõukogu määrus (EÜ) nr 1435/2003 Euroopa ühistu (SCE) põhikirja kohta (ELT L 207, 18.08.2003, lk 1–24).

nendega kokkuleppeid kaupade tarnimiseks või teenuste osutamiseks või selliste tööde tegemiseks, mida SCE ise teeb või tellib. Samuti võib SCE tegevuse eesmärk olla oma liikmete vajaduste rahuldamine, toetades selleks eespool kirjeldatud viisil nende osalemist ühe või mitme SCE või riikliku ühistu majandustegevuses. SCE võib tegutseda tütarettevõtja kaudu.

Seega SCE loomise eesmärgid vastavad nii tunnustatud tootjaorganisatsiooni (juriidiline isik, kelle põhikirjaga on sätestatud eeskirjad, mis võimaldavad tootjaliikmetel demokraatlikult kontrollida oma organisatsiooni ja tema otsuseid) kui ka tulundusühistu (ühel liikmel on otsustamisel üks hääl, mis tagab ühistu demokraatliku juhtimise) loomise eesmärgile. Nõukogu määruse (EÜ) nr 1435/2003 preambuli punkti 12 kohaselt peaks üldpõhimõtetele põhineva, kuid ühistute eripära arvestava SCE kui uue Euroopa Liidu õigusliku vormi kasutuselevõtmine võimaldama ühistutel tegutseda väljaspool oma riigi piire kas osal või kogu ühenduse territooriumil. Seetõttu võimaldatakse edaspidi ka SCE-l ennast tootjaorganisatsioonina tunnustada.

Eelnõu punktides 1 (määruse § 2 lõike 1 punkt 2) ja 4 sätestatakse minimaalne liikmete arv tulundusühistule, kes soovib tunnustada end tootjaorganisatsioonina. Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) nr 1308/2013 artikli 154 lõike 1 punkti b kohaselt kehtestab liikmesriik tunnustamist taotleva tootjaorganisatsiooni liikmete miinimumarvu.

Kui siiani sai määruse § 2 lõike 1 punkti 2 kohaselt puu- ja köögiviljasektori ning muu põllumajandussektori tootjaorganisatsiooni tunnustamist taotlema tulundusühistu, kellel on vähemalt viis liiget, siis edaspidi peab tunnustamist taotleval tulundusühistel olema vähemalt kümme sõltumatut liiget ehk need liikmed ei tohi olla üksteisega seotud valitseva mõju kaudu konkurentsiseaduse § 2 lõike 4 tähenduses. See tähendab, et nendel kümnel sõltumatul liikmel puudub võimalus oluliselt mõjutada üksteise juhtorganite koosseisu, hääletamist või otsustamist või kasutada või käsutada teise liikme kogu vara või olulist osa sellest. Järelikult loetakse üheks liikmeks neid tunnustamist taotleva tulundusühistu liikmeid, kes on üksteisega seotud konkurentsiseaduse § 2 lõike 4 tähenduses valitseva mõju kaudu. Konkurentsiseaduse § 2 lõike 4 kohaselt on valitsev mõju võimalus ühe või mitme ettevõtja poolt ühiselt või ühe või mitme füüsilise isiku poolt ühiselt teise ettevõtja aktsiate või osade omamise kaudu, tehingu või põhikirja alusel või muul viisil otseselt või kaudselt mõjutada teist ettevõtjat, mis võib seisneda õiguses

- 1) oluliselt mõjutada teise ettevõtja juhtorganite koosseisu, hääletamist või otsuseid või
- 2) kasutada või käsutada teise ettevõtja kogu vara või olulist osa sellest.

Nõue, et tootjaorganisatsioonil peab olema vähemalt kümme sõltumatut liiget, on sätestatud seetõttu, et tootjaorganisatsioonina tunnustamine eeldab põllumajandustootjate suuremat koostööd, et Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruses (EL) nr 1308/2013 loetletud tegevusi ühiselt ellu viia ja selle kaudu seatud eesmärgi täita. Kui tunnustamist taotleks tootjaorganisatsioon, kelle liikmed on omavahel seotud, siis tegutsemine tunnustatud tootjaorganisatsioonina ei annaks soovitud tulemusi ega täidaks oma eesmärki, sest tootjaorganisatsiooni eesmärgid (tagamine, et tootmine kavandatakse ja kohandatakse nõudmise järgi, eriti kvaliteedi ja kvantiteedi osas, tootmiskulude ja investeringutasuvuse optimeerimine reageerimaks keskkonna- ja loomade heaolu standarditele, ning omahindade tasakaalustamine) ja tegevused (ühine kvaliteedikontrolli korraldamine, sisendite ühishanked) on laiemad kui üksnes põllumajandustoodete ühine turustamine (tegutsemine tulundusühistuna või tunnustatud tootjarühmana), mistõttu eeldab see liikmete vahel suuremat koostööd ja organiseeritust, et selle kaudu tugevdada põllumajandustootjate positsiooni tarneahelas.

Tulundusühituseaduse § 4 kohaselt võib ühistu asutada vähemalt kaks isikut, kuid võttes arvesse tunnustatud tootjaorganisatsiooni eesmärgi ja olemust (tugevdada põllumajandustootjate positsiooni tarneahelas, pakkuda liikmetele tehnilist ja logistilist tuge, konkurentsireeglite erandid), siis on oluline, et tootjaorganisatsioonina tunnustamist saaksid taotlema need tulundusühistud, kellel on võimekus tootjaorganisatsiooni eesmärgi täita. „Eesti maaelu

arengukava 2014–2020“ toetusmeetmete kaudu on soodustatud põllumajandusühistute loomist, kuid valdavalt on need tulundusühistud väikesed (enamjaolt kuni viieliikmelised) ning killustunud. Ka 2018. aastal Maaülikooli tehtud uuringust „Ülevaade põllumajandustootjate tulundusühistutest Eestis³“ selgus, et vaid kolmel ühistul oli rohkem kui 100 liiget ja nende müügitulu moodustas 41% kõigi ühistute müügitulust; 62% ühistutest olid kuni viieliikmelised ning nende müügitulu moodustas 15% kõigi ühistute müügitulust.

Samuti selgus uuringust, et suurema liikmete arvuga ühistud teenivad suurema tõenäosusega kasumit ning on jätkusuutlikumad. Põllumajandusühistute väiksus, killustatus ning suhteliselt suur kahjumit teenivate ühistute protsent kinnitab ühistute vähest omafinantseerimise võimekust, mis omakorda takistab ühistegevuse arengut. Uuringu koostajad on andnud soovitusi sätestada minimaalseks liikmete arvaks vähemalt 15. Eelnõuga sätestatakse tulundusühistu minimaalseks liikmete arvaks kümme sõltumatut liiget, et ergutada ühistuid tootjaorganisatsioonidena tunnustamist taotlema ja suurendama nii oma liikmete arvu kui ka müügitulu. Väiksema liikmete arvuga tootjaorganisatsioonil ei ole tõenäoliselt olulist turujõudu, et läbi rääkida toidu tarneahela teiste osalistega, mis on tootjaorganisatsioonide loomise ja tunnustamise üks peamistest eesmärkidest. EL-is on tootjaorganisatsioonide liikmete arv enamasti 100–1000 põllumajandustootjat ja maksimaalse liikmete arvu kohta piiranguid ei ole.

Eelnõu punktides 5, 6, 9 ja 14 sätestatud muudatused tulenevad peamiselt elektroonilisele taotlemisele üleminekust, et lihtsustada tootjaorganisatsiooni ja tootjaorganisatsioonide liidu tunnustamise taotlemist, mis aitab kaasa taotluste kiirema ja tõhusama menetlemise süsteemi rakendamisele. Edaspidi võetakse tootjaorganisatsiooni ja tootjaorganisatsioonide liidu tunnustamise taotlemiseks taotlusi vastu üksnes elektrooniliselt Põllumajanduse Registrite ja Informatsiooni Ameti (edaspidi *PRIA*) e-teenuse keskkonna kaudu. Nimetatud taotlusi ei võeta enam vastu, kui need on esitatud e-posti teel või paberil (piirkondlikus büroos). Kuna tootjaorganisatsiooni ja tootjaorganisatsioonide liidu tunnustamise taotlemine on edaspidi elektrooniline ehk taotlus koos määruses sätestatud dokumentidega esitatakse vaid elektrooniliselt nimetatud veebikeskkonna kaudu, puudub vajadus taotlusvormi avaldamiseks *PRIA* veebilehel.

Eelnõu punktis 7 täpsustatakse määruse § 4 lõike 2 punkti 3 sõnastust. Muudatusega täpsustatakse, et taotluses tuleb edaspidi välja tuua nende sõltumatute liikmete arv, kes toodavad tooteid, mille kohta tunnustamist taotletakse. Muudatus on seotud eelnõu punktis 1 (määruse § 2 lõike 1 punkt 2) tehtud muudatusega, mille kohaselt peab edaspidi puu- ja köögiviljasektori ning muu põllumajandussektori tootjaorganisatsiooni tunnustamist taotleval tulundusühistul olema vähemalt kümme sõltumatut liiget.

Eelnõu punktiga 8 tunnistatakse kehtetuks määruse § 4 lõike 2 punktid 6–9. Kui varem sätestati määruses, et taotluses esitatakse teiste andmete hulgas ka andmed tulundusühistu muu põllumajandustoote tootmise ja pakendamise seotud tegevuse, kaasa arvatud töötlemise lühikokkuvõtte ja käibe, tulundusühistu osutatavate teenuste loetelu ja käibe, tulundusühistu põllumajandusväliste tegevuste loetelu ja käibe ning tulundusühistu liikmete otsemüüdü toodete väärtuse ja koguse kohta, siis edaspidi ei ole vaja neid andmeid taotluses esitada. Nimetatud andmete esitamiseks puudub vajadus, sest tootjaorganisatsiooni tunnustamist taotleval tulundusühistul peab olema põhikiri, mille olemasolu ja nõuetele vastavust kontrollitakse Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) nr 1308/2013 artiklite 153 ja 161 kohaselt äriregistrist.

³ Maaülikooli tehtud uuring on kättesaadav veebilehel <https://yhistegevus.emu.ee/wp-content/uploads/2019/06/%c3%9cLEVADE-P%c3%95LLUMAJANDUSTOOTJATE-TULUNDUS%c3%9cHISTUTEST-EESTIS-2018-1.pdf>.

Eelnõu punktis 10 täpsustatakse määruse § 5 sõnastust. Muudatusega täpsustatakse, et tootjaorganisatsioonide liit peab olema asutatud tunnustatud tootjaorganisatsioonide algatusel. Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) nr 1308/2013 artikli 156 lõike 1 kohaselt võivad liikmesriigid taotluse esitamise korral tunnustada tootjaorganisatsioonide liite, mis on asutatud tootjaorganisatsioonide algatusel ning kes võivad täita kõiki tootjaorganisatsioonide ülesandeid. Samuti on muudatus seotud elektroonilisele taotlemisele üleminekuga.

Eelnõu punktis 11 täpsustatakse määruse § 6 lõike 1 sõnastust selle sisu muutmata. Muudatusega täpsustatakse, et PRIA kontrollib muu hulgas tootjaorganisatsiooni tunnustamist taotleva tulundusühistu või SCE või tootjaorganisatsioonide liidu tunnustamist taotleva tulundusühistu vastavust tunnustamise nõuetele.

Eelnõu punktiga 12 tunnistatakse kehtetuks määruse § 7 lõige 1 ja § 11 lõige 1. Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) nr 1308/2013 artikli 154 lõike 4 punkti b ja artikli 161 lõike 3 punkti b kohaselt kontrollivad liikmesriigid enda määratud ajavahemiku järel, kas tunnustatud tootjaorganisatsioonid ja tootjaorganisatsioonide liidud vastavad tunnustamise nõuetele. Seega kontrollib PRIA tunnustatud tootjaorganisatsiooni ja tunnustatud tootjaorganisatsioonide liidu vastavust nimetatud EL-i määruse asjakohastes artiklites sätestatud nõuetele oma vastavas protseduuris kindlaks määratud ajavahemiku järel.

Eelnõu punktiga 13 sätestatakse kehtiva määruse § 8 tekst uues sõnastuses. Lõike 1 kohaselt võib edaspidi nii nagu teistes sektorites ka piima- ja piimatootesektoris tootjaorganisatsiooni tunnustamist taotleda üksnes tulundusühistu. Kuigi Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) nr 1308/2013 artikli 161 lõike 1 kohaselt tunnustab liikmesriik piima- ja piimatootesektoris tootjaorganisatsioonidena kõiki juriidilisi isikuid või juriidiliste isikute selgelt määratletud osi, vastab Eestis piima- ja piimatootesektoris tootjaorganisatsiooni olemusele enim tulundusühistu, kelle eesmärk on toetada ja soodustada oma liikmete majanduslikke huve ühise majandustegevuse kaudu. Tulundusühistu on sobivaim õiguslik vorm ka seetõttu, et sarnaselt teiste sektoritega vastab tulundusühistu Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) nr 1308/2013 artikli 161 lõikes 1 sätestatud nõuetele, sealhulgas ta koosneb piima- ja piimatootesektoris tegutsevatest tootjatest ning on loodud nende algatusel.

Edaspidi võib lõike 1 kohaselt ka piima- ja piimatootesektoris tootjaorganisatsiooni tunnustamist taotleda lisaks tulundusühistule SCE. Täpsemalt on SCE kohta selgitatud eelnõu punkti 3 selgitava osa juures.

Lõike 1 punktis 2 sätestatakse nii nagu teistes sektorites ka piima- ja piimatootesektoris tootjaorganisatsiooni tunnustamiseks nõue liikmete arvu kohta. Muudatuse kohaselt võib piima- ja piimatootesektoris tootjaorganisatsiooni tunnustamist taotleda tootjaorganisatsioon, kellel on vähemalt kümme sõltumatut liiget, kes toodavad piima ja piimatooteid, mille kohta tunnustamist taotletakse. Täpsemalt on liikmete arvu nõuet selgitatud eelnõu punktide 1 ja 4 selgitava osa juures.

Eestis ei ole praegu piima- ja piimatootesektoris ühtegi tunnustatud tootjaorganisatsiooni, kuid võrreldes teiste sektoritega on paljud piimatootjad juba ühistutesse koondunud ja üks kolmest üle 100-liikmelisest ühistust tegutseb piimasektoris. Samuti kuulub statistika kohaselt, mis aastate jooksul mõnevõrra muutub, ühte piima- ja piimatootesektoris tegutsevasse ühistusse keskmiselt üle 14 liikme. Näiteks Leedus ja Sloveenias on piima- ja piimatootesektoris tunnustatud tootjaorganisatsiooni loomiseks kehtestatud liikmete miinimumarvuks 20.

Muudatuse järel kehtib endiselt lõike 1 punktis 1 (määruse § 8 lõikes 1) sätestatud nõue, mille kohaselt peab tootjaorganisatsiooni tunnustamist taotlev tulundusühistu või SCE tarnima toorpiima kalendriaasta jooksul Eesti toorpiima kogusest, mis on toodetud kalendriaasta jooksul, vähemalt viis protsenti. Samuti ei muudeta eelnõuga määruse § 8 lõike 2 sõnastust.

Lõikes 3 sätestatakse, keda võib arvata tunnustamist taotleva piima- ja piimatootesektori tootjaorganisatsiooni tunnustamist taotleva tulundusühistu või SCE ehk taotleja liikmete hulka määrase § 8 lõike 1 punktis 2 nimetatud liikmete arvu nõude täitmiseks. Kui tunnustamist taotleb tulundusühistu või SCE, kelle liikmeteks on nii põllumajandustootjad kui ka tulundusühistud, siis võib arvata piima- ja piimatootesektori tootjaorganisatsiooni tunnustamise taotlemisel taotleja liikmete hulka lisaks põllumajandustootjatele, kes kuuluvad otse taotleja liikmete hulka, ka taotleja liikmeks oleva tulundusühistu kõik sõltumatud liikmed, kes kuuluvad kaudselt taotleja liikmete hulka. Sellisel juhul, kui taotleja liikmete hulka arvatakse tema liikmeks oleva tulundusühistu kõik sõltumatud liikmed, seda tulundusühistut ennast taotleja liikmeks ei arvata. Seega arvatakse sellisel juhul taotleja liikmete hulka nii taotleja otseliikmed (põllumajandustootjad, sealhulgas tulundusühistud) kui ka need põllumajandustootjad, kes kuuluvad taotleja liikmete hulka taotleja liikme ehk tulundusühistu kaudu. Näiteks kui tunnustamist taotleb tulundusühistu A, kelle liikmeteks on viis põllumajandustootjat ja tulundusühistu B, kelle liikmeteks on omakorda viis põllumajandustootjat, siis kokku on tunnustamist taotleval tulundusühistel A 10 liiget. Seega lähevad taotleja liikmete puhul arvesse ka teise ringi tulundusühistu liikmed, kuid mitte see tulundusühistu ise, kelle liikmed arvatakse taotleja liikmete hulka. Kui tulundusühistusse B kuulub tulundusühistu C, siis tulundusühistu C liikmeid enam tunnustamist taotleva tulundusühistu A liikmete hulka ei arvestata, vaid tulundusühistu C loetakse tulundusühistu B üheks liikmeks. Tulundusühistu C liikmed ei lähe arvesse, sest nendele liikmetele on tunnustatud tootjaorganisatsiooni tegevuse mõju liiga kaudne.

Erinevalt teistest sektoritest arvestatakse piima- ja piimatootesektoris taotleja sõltumatute liikmete hulka ka need sõltumatud põllumajandustootjad, kes kuuluvad tunnustamist taotlevasse tootjaorganisatsiooni kaudselt, sest taotleja tunnustamine tootjaorganisatsioonina avaldab mõju ka nende tegevusele. Need sõltumatud liikmed, kes kuuluvad tunnustamist taotlevasse tulundusühistusse või SCE-sse kaudselt (kuuluvad taotleja liikmete hulka taotleja liikme ehk tulundusühistu kaudu), võetakse taotleja liikmena arvesse üksnes tootjaorganisatsiooni tunnustamise taotlemisel taotleja sõltumatute liikmete arvu nõude täitmiseks. Nendele nn kaudsetele liikmetele ei laiene tunnustatud tootjaorganisatsiooni õigused ega kohustused. Vajaliku arvu liikmete kokkuarvestamisel peavad taotleja kõik kümme liiget (taotleja otsesed ja kaudsed liikmed omavahel) olema sõltumatud.

Eelnõu punktiga 15 täpsustatakse määrase § 9 lõike 1 punkti 3 sõnastust selle sisu muutmata.

Eelnõu punktiga 16 täiendatakse määrase § 9 lõiget 1 punktiga 4, mille kohaselt piima- ja piimatootesektori tootjaorganisatsiooni tunnustamise taotlemiseks esitab taotleja PRIA-le elektrooniliselt PRIA e-teenuse keskkonna kaudu taotluse, mis sisaldab muude andmete hulgas ka andmeid tema liikmete nimekirja kohta. Muudatus on seotud eelnõu punktis 13 tehtud muudatusega.

3. Eelnõu vastavus Euroopa Liidu õigusele

Eelnõu väljatöötamisel võeti aluseks Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EL) nr 1308/2013, millega kehtestatakse põllumajandustoodete ühine turukorraldus ning millega tunnistatakse kehtetuks nõukogu määrused (EMÜ) nr 922/72, (EMÜ) nr 234/79, (EÜ) nr 1037/2001 ja (EÜ) nr 1234/2007 (ELT L 347, 20.12.2013, lk 671–854), Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EL) 2017/2393, millega muudetakse määruseid (EL) nr 1305/2013 Euroopa Maaelu Arengu Põllumajandusfondist (EAFRD) antavate maaelu arengu toetuste kohta, (EL) nr 1306/2013 ühise põllumajanduspoliitika rahastamise, haldamise ja seire kohta, (EL) nr 1307/2013, millega kehtestatakse ühise põllumajanduspoliitika raames toetuskavade alusel põllumajandustootjatele makstavate otsetoetuste eeskirjad, (EL) nr 1308/2013, millega kehtestatakse põllumajandustoodete ühine turukorraldus, ning (EL) nr 652/2014, millega nähakse ette sätted toiduahela, loomade tervise ja heaolu ning taimetervise ja taimse paljundusmaterjaliga seotud

kulude haldamise kohta (ELT L 350, 29.12.2017, lk 15–49), komisjoni delegeeritud määrus (EL) 2017/891, millega täiendatakse Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrust (EL) nr 1308/2013 puu- ja köögivilja ning töödeldud puu- ja köögivilja sektorite osas ning Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EL) nr 1306/2013 neis sektorites kohaldatavate karistuste osas ja muudetakse komisjoni rakendusmäärust (EL) nr 543/2011 (ELT L 138, 25.05.2017, lk 4–56), komisjoni rakendusmäärus (EL) 2017/892, millega kehtestatakse Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) nr 1308/2013 rakenduseeskirjad seoses puu- ja köögiviljasektori ning töödeldud puu- ja köögivilja sektoriga (ELT L 138, 25.05.2017, lk 57–91), ning komisjoni rakendusmäärus (EL) nr 511/2012 nõukogu määruses (EÜ) nr 1234/2007 sätestatud tootjaorganisatsioonide ja tootmisharudevahelisi organisatsioonide ning lepingute sõlmimiseks peetavaid läbirääkimisi ja lepingulisi suhteid käsitlevate teatamiste kohta piima- ja piimatootesektoris (ELT L 156, 16.06.2012, lk 39–40).

4. Määruse mõjud

Muudatused tagavad määruse rakendamisel parema õigusselguse ning loovad tunnustamist taotlevale tootjaorganisatsioonile paremad ja selgemad tingimused tunnustamise taotlemiseks. Tehtavate muudatustega ei suurene tunnustamist taotlevate tootjaorganisatsioonide ja tootjaorganisatsioonide liitude halduskoormus. Kõige olulisema muudatusena ühtlustatakse eri sektorite (puu- ja köögiviljasektor, muu põllumajandussektor ning piima- ja piimatootesektor) tootjaorganisatsioonide tunnustamiseks minimaalne sõltumatute liikmete arv ja taotlejate õiguslik vorm ning olenevalt puu- ja köögiviljasektori ning muu põllumajandussektori eripärast ja arengust kehtestatakse minimaalne turustatava toodangu väärtus. Samuti võib edaspidi tootjaorganisatsiooni tunnustamist taotleda SCEPS-is sätestatud Eestis asuv Euroopa ühistu (SCE). Tehtavad muudatused aitavad kaasa ühistegevuse arendamisele ja põllumajandustootjate positsiooni parandamisele tarneahelas. Samuti kehtestatakse täpsemad tingimused EL-i ühise põllumajanduspoliitika turukorralduse raames tootjaorganisatsioonide ja nende liitude tunnustamiseks, mis loovad paremad eeldused tunnustatud tootjaorganisatsioonide ja nende liitude tekkeks. Eestis ei ole praegu ühtegi tunnustatud tootjaorganisatsiooni.

Oluliseks muudatuseks on ka üksnes elektroonilisele taotlemisele üleminek. Elektroonilisele taotlemisele ülemineku tõttu ei pea tootjaorganisatsioonid ja tootjaorganisatsioonide liidud enam koos taotlusega esitama nii palju lisadokumente, kuna asjakohastes dokumentides kajastatavad andmed muutuvad muudatuse tulemusel taotluse osaks ning nende andmete edastamine ja kajastamine koos taotlusega muutub lihtsamaks. Muudatus lihtsustab ühest küljest tootjaorganisatsiooni ja tootjaorganisatsioonide liidu tunnustamise taotlemist, kuid teisest küljest vähendab taotluse esitamise võimalusi (jääb vaid elektrooniline taotlemine). Elektrooniline taotlemine aitab kaasa taotluste kiirema ja ressursitõhusama menetlemise süsteemi rakendamisele. Taotluste tõhusam menetlemine ja erinevate protsesside lihtsustamine on nii tunnustamist taotlevate tootjaorganisatsioonide ja nende liitude kui ka menetlejate huvides.

5. Määruse rakendamisega seotud tegevused, vajalikud kulud ja määruse rakendamise eeldatavad tulud

Määruse rakendamisega ei kaasne lisakulutusi riigieelarvest.

6. Määruse jõustumine

Määrus jõustub üldises korras.

7. Eelnõu kooskõlastamine, huvirühmade kaasamine ja avalik konsultatsioon

Eelnõu esitati esimest korda eelnõude infosüsteemi EIS kaudu kooskõlastamiseks Rahandusministeeriumile ning Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumile. Kuna

Rahandusministeerium ning Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium ei kooskõlastanud eelnõu Vabariigi Valitsuse 13. jaanuari 2011. a määruse nr 10 „Vabariigi Valitsuse reglement” § 7 lõike 4 kohaselt ettenähtud tähtaja jooksul ega jätnud seda põhjendatult kooskõlastamata, loeti eelnõu nimetatud määruse § 7 lõike 4 kohaselt kooskõlastatuks.

Eelnõu esitati arvamuse andmiseks PRIA-le, kes esitas eelnõu kohta lisaettepanekuid, millega eelnõus arvestati. Eelnõu kohta esitas veel märkused Eesti Põllumajandus-Kaubanduskoda, kelle ettepanekud ja märkused ning nendega arvestamine või mitteamvestamine on esitatud seletuskirja lisas.

Eelnõu esitati eelnõude infosüsteemi EIS kaudu teist korda kooskõlastamiseks Rahandusministeeriumile ning Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumile. Samuti esitati eelnõu uuesti arvamuse andmiseks PRIA-le. Eelnõu esitati teist korda kooskõlastamiseks ja arvamuse andmiseks, sest edaspidi ei tohi ka tunnustamist taotleva tootjaorganisatsiooni vähemalt kümme liiget olla üksteisega seotud valitseva mõju kaudu konkurentsiseaduse § 2 lõike 4 tähenduses.

Teisel korral kooskõlastasid Rahandusministeerium ning Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium eelnõu märkusteta.

Eelnõu esitati arvamuse andmiseks PRIA-le, kes ei esitanud lisaettepanekuid eelnõu kohta.

(allkirjastatud digitaalselt)

Tiina Saron

Kantsler